

HAFIZ SEJJID ZENUNOVIĆ¹⁾ I NJEGOV PRIJEVOD KUR'ANA

Hafiz Sejjidi Zenunović²⁾, rodio se, rastao i obrazovao u pitomom mjestu Koraju, smještenom na padinama planine Majevice, sa tri džamije³⁾, tri mahale⁴⁾, sa medresom zvanom Igrišće⁵⁾, ruždijom⁶⁾ i kiraethanom (čitaonicom)⁷⁾ u vrijeme koje opservira ovaj rad.

Ne zanemariivši podatke do kojih su došli raniji istraživači⁸⁾, mi ćemo se u našim istraživanjima o ličnosti hafiza Sejjida osloniti, pored ostalog, i na kazivanja Abdurahmana Zenunovića, sina Sejjida Zenunovića⁹⁾. On se sjeća mnogih detalja. Napominje da je hafiz Sejjid stalno nešto pisao na peštahti,

1) Pošto se hafiz Sejjid u svojim rukopisima potpisivao sa Sejjid (Sayyid), a ne sa Se'id (Sa'id), mi smo se opredijelili da ga tako i pišemo, iako u pečatu stoji Sa'id. Prateći značenje prvog imena i riječi iz koje je izvedeno ime Sejjid, a to je višada (jastuk) koji se poturivao učenjacima prilikom kakvih posjeta da sjednu i ugodno se osjećaju, zaključili smo da je to njemu i odgovaralo, a nikako Se'id, što znači sretan, jer naš Zenunović zaista nije bio sretan.

2) U arapskom pismu kod prezimena Zenunović, Sejjid stavlja i određeni član el (al). Određeni član kod njegova prezimena ugraviran je i na pečatu.

3) Atik-džamija osnovana po dolasku Turaka, zatim Čaršijska i Kovačevića.

4) Donja mahala, Gornja ili Čaršinska i Kovačevića.

5) Ime je dobila po lokaciji na kojoj je sagrađena.

6) Škola od tri razreda u kojoj se učilo i arapsko pismo a uz džamije bili su sibjan-mektebi. Zgradu za ovu ruždiju je poklonio izvjesni Fehim-beg iz Bijeljine, a prvi njen predavač je bio Mehmed-ef. Abdurahmanović, carigradski učenik (po kazivanju A. Zenunovića).

7) Čitaonica sa dva odjeljenja, jedno za mlađe posjetioce i drugo za odrasle. U kiraethani se mogao popiti samo čaj ili kahva. Imala je i svoj odbor. Spaljena je 1941. (po kazivanju A. Zenunovića).

8) Dr Muhamed Hadžijahić, Bibliografske bilješke o prijevodima Kur'ana kod nas", u časopisu Bibliotekarstvo, god. XIII, Sarajevo, 1967, br. 3, str. 39-543;

- Mustafa Sulejmanović, „Islamski spomenici u Koraju“, Islamska misao, godina VII, broj 84, decembar, 1985, str. 29-32.

- Dr Jusuf Ramić, „Rukopisi, štampanje arapskog teksta i prijevodi Kur'ana kod nas i u svijetu“, Takvim, Sarajevo 1976, str. 5-26; Isti tekst je objavljen i u Islamskoj misli pod naslovom „Rukopisi, štampanje arapskog teksta i prijevodi Kur'ana u Jugoslaviji, referat podnosjen na XV simpozijumu islamske misli u Alžiru, Islamska misao, br. 34/1981, str. 16.

- Dr Muhamed Huković, Alhamijado književnost i njeni stvaraoci, Sarajevo, 1986, str. 161 i 191, dr Muhamed Huković i Alija (Alije) Sadiković, Život i djelo muderrisa Alije Sadikovića, Sarajevo 1982.

9) Abdulgafar Zenunović, bivši vjerski službenik, imam Atik-džamije, ističe da mu je otac umro kad je on imao 12 godina, da je radio uz peštahtu dok bi mu djeca oko njega skakutala a to mu nije smetalo. Razgovor smo vodili u dva navrata, 1959, i 1988. godine.

da su mnoge napisane stvari bile pohranjene kod majke u sehari i da je neko dolazio, misli iz Sarajeva, i mnogo toga odnio. Kasnije je opet neko dolazio, ali su u sehari tada bila samo tri lista, a ostalo je kažu, preuzeo neko iz Sarajeva.¹⁰⁾

Da bismo došli do što tačnijih podataka dva puta smo posjetili Koraj i upoznavali se sa njegovim znamenjem. Tom prilikom posjetili smo i Atik-džamiju i ispeli se u potkrovlje. U potkrovlju džamije bilo je, možda i do 30 cm debljine, listova pocijepanih mushafa, mektebskih udžbenika i drugih knjiga, koje su mještani donijeli pred džamiju (izbacujući to iz svojih kuća, rukovođeni poslijeratnim brojnim razlozima). O rogovima džamije visili su slijepi miševi poput roja pčela i širili vrlo neugodan smrad. Mirovali su. Uze-li smo samo nekoliko pribilježaka (privatnih pisama, nekoliko koncepata pjesama hafiza Sejjida Zenunovića i jednu dovu. Dova je bila sačinjena, vjerovatno po narudžbi simpatizera austrougarske dinastije jer se u njoj moli za zdravlje Franje Josipa, odnosno Habsburške dinastije). Traganje i kazivanje o hafizu Sejjidu Zenunoviću nastavilo se tek 1988. godine, također u Koraju. Naš sagovornik Abdulgafar Zenunović, oslanjajući se na sjećanja svoje majke i nekih prijatelja, kaže da je njegov otac, hafiz Sejjid, rođen 1875. godine a da je umro u svojoj 63. godini života. Njegovi preci došli su iz Spreče prije 250-300 godina. Abdulgafar za sebe ističe da je on peto koljeno. Tu lozu ili korijen od tada pa do naših dana sačinjavaju: Abdullah Derviš, Osman, hafiz Sejjid i Abdulgafar. Vjerovatno je spomenuti Abdullah doselio iz Spreče i naselio se u Koraj. Svi su oni bili imami ove Atik (Stare) džamije u Koraju. Hafiz Sejjid je bio od 1912. do 1919. godine imam i muallim u Trnovi kod Bijeljine. Pouzdano se zna da mu je otac Osman, imam ove džamije i profesor medrese Igrišće, umro 1919. godine.

U jednom od svojih spjevova hafiz Sejjid Zenunović o sebi kaže:

*Da vam kažem meni ime kako je,
Hafiz Sejjid Zenunović, (o)vako je,
I u srezu gradu Brčkom tamo je,
Koraj selo rodno mjesto moje je,
Zanimanje moje glavno ovo je
Kao imam služim Stare džamije,
Moju starost da vam kažem nek se zna,
Sad je meni pedeseta godina.¹¹⁾*

10) Dr Muhamed Hadžijahić ističe, oslanjajući se na Abdulgafara Zenunovića, da bi to mogao biti Mehmed Mujezinović. Međutim, cjelokupne pribilješke i prijevode odnio je Kasim Ibrišimović, kao što ćemo kasnije vidjeti.

11) Rukopis PR 2576, L 20a, GHB, Sarajevo.

Obrazovao se u korajskoj medresi Igrišće i učio pred svojim ocem, muderrisom te medrese, Osmanom. Pred njim je završio i hifz u svojoj dvadesetoj godini.

Imao je sedmero djece, tri sina i četiri kćeri: Sulejmana¹²⁾, Zejnebu, Džemilu, Rabiju, Abdurahima¹³⁾, Refiju i Abdulgafara¹⁴⁾.

Pored službe u Atik-džamiji, jedno vrijeme je predavao i vjeronauku - u osnovnoj školi. Sam je uvezivao knjige u povez od mušeme. Bio je, prema kazivanju, veoma vrijedan. U slobodno vrijeme obrađivao je baštu. Sam je pravio i peštahte za knjige.

Običavao je učiti kaside naglas. Jedna od tih kasida počinje ovako:

I Pejgamber a i vladar Sulejman

*Po jednu bi korpu pleo svaki dan.*¹⁵⁾

U vrijeme ramazana, poslije teravih-namaza, čitao je i prevodio istoriju Taberije¹⁶⁾, najčešće u kafani Ragiba Korića u Koraju. To je običavao raditi po kafanama i hanovima i van Koraja. Uvježbavao je i pripremao teravijske imame, i kome bi dao dozvolu da klanja, klanjo je. Česti posjetioci bili su mu:

- Muderris Abdulgani iz Brčkog,
- Hafiz Mehmed Hadžimehmedović iz Brčkog i
- izvjesni Redžep-efendija, također iz Brčkog.

Vrlo često bi recitovao i kaside na arapskom pri čemu bi mu se pridruživali :

- Ragib-ef. Zenunović, kolega iz medrese Igrišće, i Ibrahim-efendija Begić iz Koraja. Evo jedne od tih kasida:

U slobodnom prijevodu znači:

Počinjemo Božijim imenom - Neka je na dobro! naslovom

Zahvaljujemo Bogu što pomaže - Čovjeku zahvalniku

Resul, ime mu je Ahmed - Nebijj, vrijednosti je neprocjenjive.

*Najsretniji, lijepoga odgoja - Jasni dokaz Boga Stvoritelja*¹⁷⁾

12) Umro kao muallim u Brčkom 1932. godine kad mu je umro i otac, Sejjid.

13) Završio Šerijatsku gimnaziju u Sarajevu i bio upisao Višu šerijatsku sudačku školu, također u Sarajevu. Ubili su ga četnici u Glogovcu kod Bijeljine.

14) Rođen 1920. godine.

15) Prema kazivanju Abdulgafara Zenunovića

16) Tārīḥ at-Ṭabari, nazvan Tārīḥ al-umam wa al-mulūk od Abū Ġa'far Muḥammad b. Ġarīr, umro 310/922.

17) Zabilježen arapski tekst po kazivanju Abdulgafara Zenunovića.

Imao je bogatu biblioteku. Ne zna se šta je bilo s njom. Da se naslutiti da je bila prodana. Pretpostavlja se da je to uradio njegov sin Abdurrahim u predratnim godinama. Na taj način došao je u posjed Mehmedu Osmiću iz Broca kod Brčkog Zenunovićev prijevod pravnog djela Multeke (Multaqā al-abḥur).¹⁸⁾

Za svoje usluge imama i hatiba Atik-džamije primao je platu u naturi, kako je to i bio običaj. Bio je imam i muallim 20 godina, a umro je kada se pripremao sa grupom građana da prisustvuje proslavi Gazi Husrev-begove četiristogodišnjice u Sarajevu 1932. godine. Imao je okrugli pečat na kome je pisalo: Hafiz Sejjid ez-Zenunović.

Pisao je perom, crnim i ljubičastim mastilom, većinom noću pri petrolejci. Na kraju svojih sastava upisivao bi arapskim pismom, pored svoga imena i adresu: Koraj, kotar Bijeljina, a ponekad i Brčko.

Prilikom ustupanja svoga spjeva Mevluda da se štampa, Ulema-imeđzlis u Sarajevu dodijelio mu je nagradu u visini od 5.000 dinara. Mevlud je objavljen prvi put 1929. godine. Hafiz Sejjid Zenunović napisao je:

a) Objavljeni radovi:

- Smrt Muhammeda, a.s.¹⁹⁾
- Rođenje Muhammeda, a.s.²⁰⁾
- Miradž,²¹⁾
- Ashabi fil,²²⁾

b) Neobjavljeni:

- Mevludska hikaja,
- Čudan zeman nastade (?)
- Prijevod fikhskog djela Multeke (Multaqā),
- Prijevod Kur'ana i neke manje pjesme, pokušaji

Ove pjesme su smjesa bola, tuge, radosti, želja i veselja, košmar onoga što čini život čovjeka. Možda mu je najbolja pjesma ove vrste pjesma koja govori o teškom položaju imama, hatiba i hodža općenito, na ovom svijetu, ali veličanstvenog i ugodnog na budućem, jer ga čeka velika nagrada. Da bismo sačuvali od zaborava nekoliko njegovih stihova iz jedne druge pjesme,

18) Hanefijsko pravno djelo od Ibrāhima b. Muḥammada Al-Ḥalabija, umro 956/1549. Prema kazivanju Abdulgafara Zenunovića, ovaj novi vlasnik prijevoda Multeke (Multaqā) nudio je porodici Zenunović rukopis na otkup.

19) Rad je objavio M. Kujundžić pod naslovom „Wafāt“

20) Također objavio Kujundžić

21) Objavio H. Suljić. U ovoj istoj brošuri objavio je i Smrt Muhammeda, a.s.

22) Objavio Kujundžić

vjerovatno početničke, mi ćemo ih citirati. Stihovi nam govore o patnjama i preokupacijama običnog čovjeka njegova vremena i mjesta. On kaže:

*Nekog fata silna tuga
Jer imade drva mloga
I što pada kiša mloga
Pa ne mere izvuč toga
Meni je kiša mila draga
Ja ću uživat sada stoga
kao ljuba moja draga
Dok ja služim Rabba svoga
Mene fata silna tuga
Što me oda, moja draga,
I što imam silu duga
Al, da imam dobra druga
Minula bi me moja tuga
Nestalo ti tvoga traga! ^{22a)}*

Bio je vrstan hattat (kaligraf). Njegove levhe krasile su zidove kiraethane u Koraju koja je otvorena 1919. godine kada se Zenunović vratio u Koraj. On je bio, kažu, duša ove kiraethane.

SUDBINA RUKOPISA HAFIZA SEJJIDA ZENUNOVIĆA

Ništa vrednije a mukotrpnije nije, kažu, od pretakanja misli u pisanu riječ, a ništa bezvrednije nije, činjenice govore, od materijalnog vrednovanja intelektualne misli pretočene u pisano i ljudskom rodu dostupno djelo.

Hafiz Sejjid Zenunović, kao neumorni radnik i posljednji iz porodice Zenunovića, koji su ostavili iza sebe pisanu riječ, baštiniio nam je nekoliko zapaženih radova. Pisao je poeziju vjersko-didaktičkog sadržaja²³⁾, prevodio materiju iz oblasti hadisa²⁴⁾, i islamskog prava (fikha).²⁵⁾ Najzapaženiji mu je rad, svakako, na prijevodu Kur'ana. O ovom prijevodu govore i istraživači

22a) U vlasništvu O. Nakićevića

23) Mevlud i drugi njegovi objavljeni i neobjavljeni pronađeni radovi

24) Prevodio je Šemajil (Šamayil An-Nabiyy) od Tirmizije umro 279/892. Vid PR 2541, str. 127 pa dalje, kao i str. 2-8 istog rukopisa, GHB

25) Ranije navedeno pravno djelo, Multaqā al-Abhur.

ove materije, a prepričavaju učenici brčanske medrese „Čačak“. Međutim, oni ne potkrepljuju materijalnim dokazima to što govore. Svi se slažu samo u jednom, a to je da je fragmentarno prevodio Kur'an.

Najprecizniji govori dr M. Hadžijahić (tzv. alhamijado tekstovi) prijevodima Kur'ana pisanim našim jezikom, a arapskim pismom. Za Zenunovićev rukopis - prijevod, iztiče da je skoro u cijelosti nestao, a da je prevodio kur'anski tekst tako što je citirao pojedina ajeta (stihove) u originalu, a onda za svako aje dodavao doslovan prijevod.²⁶⁾

Živi u teškim i bremenitim vremenima sa sedmero djece i ženom uz platu nedefinisanu. Po povratku hafiza Sejjida Zenunovića iz Trnove u Koraj, njegov sin Sulejman dolazi na njegovo mjesto i ostaje tu u službi (1919-1925-6). Sulejmana će zamijeniti na ovom radnom mjestu Kasim Ibrišimović, a on je postavljen za muallima u Brčkom, gdje će i umrijeti 1932. godine kad mu umire i otac, hafiz Sejjid. Poslije smrti Sulejmana i hafiza Sejjida, Kasim Ibrišimović obraća se supruzi Sejjida Zenunovića s molbom da mu privremeno ustupi rukopise i pribilješke supruga hafiza Sejjida. Ona mu ih je ustupila, ali ih on nije nikada vratio.²⁷⁾ Pored ovog otuđivanja Zenunovićeve prijevoda Kur'ana saznajemo da su pojedini dijelovi Kur'ana preprodavani u Čačak-medresi prije II svjetskog rata²⁸⁾ pa i prepisivani,²⁹⁾ uz navođenje imena hafiza Sejjida Zenunovića.

PRONAĐENI I IDENTIFIKOVANI RUKOPISI SA PRIJEVODIMA KUR'ANA OD ZENUNOVIĆA

Za ovu svrhu korišteni su rukopisi koji se vode pod privremenom registracijom u GHB: (PR) 2576, 2541, 2549, 2571, 2572, 2551, i jedan list na kome je samo prijevod 89 poglavlja El-Fefr (Al-Fafr). Kod nekih od ovih rukopisa ponavljaju se neki tekstovi. Ovdje treba dodati i 15. poglavlje El-Hidžr (Al-Hiğr), fotokopiju koju je objavio dr M. Hadžijahić u svom osvrtu na Zenunovića. Prema tome raspoložemo sa 33 poglavlja. Ako bi se tom broju priključio broj ponovljenih poglavlja, zbirna cifra bi bila daleko veća. Prevodilac u nama dostupnim prijevodima poglavlja nije prevodio u nizu kako su poglavlja raspoređena u Kur'anu, nego, kao da je radio na nekom izboru,

26) Dr M. Hadžijahić, Bibliografske bilješke o prijevodu Kur'ana kod nas, Bibliotekarstvo, str. 49, navedenog broja.

27) Prema kazivanju Abdulgafara Zenunovića, što potvrđuje kasniji pronađeni rukopisi kod jednog od njegovih prijatelja.

28) Muhammed Abdagić, svršnik Čačak-medrese, sada umirovljenik. Pretpostavlja da se pojedini prijevodi nalaze i danas kod svršnika ove medrese i navodi kao primjer izvjesnog Šadića iz Brčkog.

29) Vidi rukopis br. PR 2576 GHB Sarajevo.

od prvog do posljednjeg. Ovakav red poglavlja ne isključuje mogućnost krivog uveza, ili je, pak, posljedica htijenja prepisivača. Mislimo da je jedan od ovih rukopisa autograf. On se vodi pod brojem 2541 u GHB Sarajevo. Na ovo ukazuju slijedeće činjenice:

- cjelokupni kodeks poglavlja napisan je jednim te istim rukopisom, pismom sulus (at-ṭulut),

- tekst Kur'ana podvučen, negdje sa dvije linije, negdje sa jednom.

- prijevod pisan arapskim pismom, naš jezik (alhamijado tekst),

- mastilo crno i ljubičasto,

- na mnogim mjestima se potpisao sa Sejjid, a ne Se'id, zatim sa ez-Zenunović, a ne Zenunović,

- kod nekih poglavlja stavio je i datum prevođenja,

- ponegdje je stavio i svoj pečat na kome je ugravirano kao što je rečeno, hafiz Se'id ez-Zenunović, a ne Seyyid. Kod ostalih rukopisa, koje smo uključili u ovaj rad, javlja se i slijedeće:

- prijevode većine poglavlja završavao bi sa „šadaqa-l-lahu-l-'Azīm ili „šadaqa-l-lahu Rabbuna-l-'Azīm)³⁰,

- kod prijevoda za koga smatramo da je autograf susrećemo i paginaciju, koja nas podsjeća da je bio cio prijevod ili je kanio da ga kompletira. Ne isključuje se ni mogućnost da su pojedina poglavlja bila nekom pozajmljena ili zbog nevolje otuđena, ili je to, možda, paginacija mushafa kojim se služio kod prijevoda.

- kod većine navedenih prijevoda potpisao se ili je to prepisivač učinio, sa hafiz Sejjid ez-Zenunović, arapskim pismom sa adresom, Koraj, kotar Bijeljina, a veoma često stavljaio bi i pečat, a kod nekih i datum prijevoda, kao što je rečeno,

- neki od spomenutih rukopisa, ranije su bili u posjedu Kasima Ibrišimovića, a kasnije dospjeli u posjed Jusufa Kadribašića, nekadašnjeg učenika Čačak-medrese i prisnog prijatelja Kasima Ibrišimovića. Najkasnije, dobrotom porodice Kadribašića i Rifata Džake, odloženi su u GHB,

Rukopis PR 2541/2 sadrži poglavlja:

- 2. El-Bekare (Al-Baqara), str. 1-28.

- 34. Es-Sebe (As-Saba'), str. 29-39, stara paginacija 429.

- 35. Faṭir (Fāṭir), str. 41-48, stara paginacija 432.

- 37. Es-Sāffat (Aṣ-Ṣāffāt), str. 57-69, stara paginacija 447.

30) Istinu je rekao Uzvišeni Allah ili Istinu je rekao Allah, naš Uzvišeni Gospodar

- 38. Sād (Šād), str. 73-81, stara paginacija 454,
- 39. Ez-Zumer (Az-Zumar) str. 85-95, stara paginacija 478.
- 41. Fussilet (Fuṣṣilat), str. 95-101, stara paginacija 478.
- Ovo poglavlje zove se i Es-Sedžde (As-Sağda).
- 46. El-Ahkaf (Al-Aḥqāf), str. 103-109, stara paginacija 503.
- 47. Muhammed (Muḥammad), 508.
- 52. Et-Tur (Aṭ-Ṭūr), str. 119-124, stara paginacija 534.
- 55. Er-Rahman (Ar-Raḥmān), str. 127-138, stara paginacija 532,
- Ovdje i kod nekoliko slijedećih prijevoda potpisao se sa karakterističnim (ez) Zenunović i stavio pečat.
- 67. El-Mulk (Al-Mulk), str. 139-144, stara paginacija 563.
- 71. Nuh (Nūh), stara paginacija 571, str. 147-153.
- 76. Ed-Dehr (Ad-Dahr), El-Insan (Al-Insān), str. 153-156 stara paginacija 153-156.
- 78. En-Nebe' (An-Naba'), str. 157-160, stara paginacija 581.
- 12. Jūsuf (Yūsuf), str. 161, samo kraj poglavlja. Počinje ajetom 108 a završava posljednjim, 111. ajetom.

Rukopis PR 2549 sadrži samo jedno poglavlje

- 2. El-Bekare (Al-Baqara), L. 1a-47b.³¹⁾

Rukopis PR 2576 sadrži slijedeća poglavlja

- 36. Jā-sīn (Yāsīn), L. 2a-10a.
- 87. El-A'la (Al-A'la), L. 10a-11b,³²⁾
- 94. El-Inširāh (Al-Inširāh), L. 11a-11b.
- 99. Ez-Zelzele (Az-Zalzala), L. 11b-12a.
- 93. Ed-Ḍuhā (Ad-Ḍuhā), L. 12a-13b.
- 98. El-Bejjine (El-Bayyina), L. 13b-14b.
- 2. El-Bekare (Al-Baqara), L. 14b, samo početak, zatim ajeta 178-191.
- 109. El-Asr (al-'Asr), L. 32b-35a.

Rukopis PR 2554 sadrži poglavlja:

- 19. El-Merjem (Al-Maryam).

31) Prijevod poglavlja u cjelini sa istim karakteristikama ali drugi rukopis sa greškama u pismu (ispuštanje „zaštitnog elifa“ kod množine muškog roda u perfektu) a potpis je Zenunović, bez karakterističnog određenog člana (el-odnosno ez-Zenunović).

32) U napomeni stoji da ga je preveo 2. rebiu-l-evvela 1347/1928.

- 14. Ibrahim (Ibrāhīm).

Rukopis PR 2575 sadrži poglavlja

2. El-Bekare (Al-Baqara).

102. Et-Tekasur (At-Takātur).

Rukopis PR 2571 sadrži poglavlje

36. Jāsīn (Yāsīn).

Rukopis PR 2572 sadrži poglavlje

36. Jāsīn (Yāsīn).

Rukopis PR 2551 sadrži poglavlja:

1. El-Fātiha (Al-Fātiha).

2. El-Bekare (Al-Baqara).

89. El-Fedžr (Al-Fağr).

Pitanje prijevoda Kur'ana u cjelini, pa i pojedinih poglavlja ili makar ajeta u okviru alhamijado pismenosti kod nas nije dovoljno istraženo, niti je znanstveno utvrđena stručna strana takvih prijevoda. Ovo pitanje u okviru alhamijado pismenosti, ne samo da bi imalo značaj, za užu muslimansku javnost zbog svog sadržaja i u znanstvenim krugovima tumača Kur'ana, mufesira, nego i za širu, jezičku javnost, za slaviste i filologe iz više razloga, npr.

- radi utvrđivanja originalnosti tekstova prijevoda,

- radi utvrđivanja međusobnog utjecaja prevodilaca,

- radi utvrđivanja razlike u bogatstvu izraza među pojedinim područjima iste govorne grupacije.

- radi utvrđivanja prisutnosti orijentalnih izraza u narodu u momentu prevođenja.

- radi uvida u razvojni put govora ovog područja.

- radi uvida u misaonu spoznaju prevodilaca poruke Kur'ana i njenog predočavanja čitaocu savremeniku.

- radi uvida u stepen ortodoksnosti i stremljenja prevodilaca.

- radi praćenja razvoja misaone spoznaje čovjeka jednog određenog vremena i nosioca ove naučne discipline. Otuda se nužno nameće pristupanje kritičkom izdanju alhamijado tekstova prijevoda Kur'ana radi njihovog književnog i znanstveno-estetskog vrednovanja. Mi do sada takvih radova nemamo.

Ako bismo pokušali da ukažemo na neke karakteristike jezika Zenu-novićeva prijevoda Kur'ana, morali bismo prije svega istaći da je on u svom prijevodu tražio najprikladnije izraze žargona njegova mjesta i vremena. Ri-

jetko bi upotrijebio dva termina za jedan te isti pojam u arapskom jeziku. Ako bi tome i pribjegao, to bi, izgleda, činio samo onda kada bi upotrijebio savremeniji termin koji bi po njegovu mišljenju širokim masama, možda, ostao nedovoljno jasan. Međutim, ni ti termini nisu bili potpuno strani njegovu savremeniku, niti su bili tuđica, nego rjeđe u upotrebi u njegovoj sredini, npr.

- da potkrijepim (potvrđim),
- Bog se ne stidi (ne usteže),
- imenujte mi ih (pokažite mi ih),
- Ti si znan. Ti si pametan (mudar),
- I bi u broju nevjernih (neblagodarnih)
- dušmani (neprijatelji) jedni drugima,
- dženneta (raja).
- ajeta (znamenja),
- ajeta (stihova),
- budući život (ahiret),
- selamet (blaženstvo),
- šejtani (kušači),
- koji će požderati ljude i kamenje (kipove),
- Oni se ne stide (ne ustežu) itd.

Druga osobina ovog prevodioca Kur'ana ogleda se u ljepoti konstrukcije rečenice i jasnoći misli. To dvoje, ljepotu konstrukcije rečenice i jasnoću misli, čini nam se može ostvariti, u ovom slučaju, samo vrstan poznavalac arapskog i bosanskog jezika, posebno stilistike i poetike. Teško je povjerovati da čovjek iz narodne sredine toplije prevodi neki momenat nego neko, npr. ko je obrazovaniji i upućeniji u sami sadržaj predmeta i čije je prevođenje pretrpjelo više intervencija, gramatičkih i stilskih ispravljanja. Pjesnik i hafiz Sejjid Zenunović, siromašni imam, ali duhom bogat, koji radi iz ljubavi da drugome saopšti poruke Kur'ana aršinom pojmanja toga drugoga, a sebi za dušu lijepu uspomenu da sazda, u potpunosti je uspio. Zenunović dopadljivo i slikovito predočava situaciju čovjeka kao središte te situacije. Tako npr. kada Kur'an poredi čovjeka koji se bahato i odbojno ponaša prema vjeri sa čovjekom koji tumara bespućem u tamnoj i kišovitoj noći. Zenunović prenosi to sasvim vjerno kao na pozornici, na pozornici ne unoseći ništa novo u izrazu niti odstupa od teksta Kur'ana. Tekstom dočarava pozornicu zbivanja čije kulise i sama zbivanja čini, uglavnom, narodni izraz i sklop rečenice. Prijevod nije pretrpio nikakvu intervenciju ni u jeziku niti u sadržaju, a prošlo je oko sedamdeset godina od njegova pisanja. Evo primjera:

Vjerni ljudi
znaju.
da je istina što im dolazi od njihova Gospodara
Samo nevjernici,
govore,
„Pa što nam je Bog h(o)ti(j)o dokazati,
pominjući nam ovakve stvari?!“
Tek ovi(je)m On zavodi jedne,
a rukovodi, upućuje druge“.³³⁾

Oni nalikuju na one koji kad
oblak pun mraka, gromova i sijevanja,
zatutnji nebeskim visinama,
zatiskuju uši prstima.³⁴⁾

Ovdje se prevodilac, Zenunović nije zadovoljio svršenom glagolskom radnjom „zatisnu, začepi, stave“ i sl. nego koristi glagolsko vrijeme koje znači trajnost radnje, pošto i grom može da zatutnji i jače da tutnji, a munja da sine i jače da sijeva, to i prsti se mogu zatisnuti, ali i zatiskivati, jače i dublje, ovisno o snazi groma i svjetlu munje, ovisno od straha koji prožima čovjeka.

Treća karakteristika njegovog prijevoda ogleda se u tome što prevodilac ima za cilj da prenese sliku poruke Kur'an izrazom narodnog jezika, vodeći računa o dostojanstvu čovjeka, npr.

„Ako sumnjate o Knjizi koju smo poslali našem slugi, složite vi makar jednu suru (poglavlje, pr. O.N.)³⁵⁾

Termin 'abd, Zenunović prevodi sa sluga, a glagol 'abede ('abada) sa služiti a ne, rob i robovati.

Gornji citat naši savremeni prevodioci, Čaušević i Korkut, prevode, prvi sa „Ako vi sumnjate u ono (Kur'an) što smo objavili našem robu (tada) vi načinite jedno poglavlje slično njegovu...“ a drugi sa „A ako sumnjate u ono što objavljujemo robu svome, načinite vi jednu suru sličnu objavljenim njemu...“

33) El-Bekara (Al-Baqara), 26.

34) El-Bekare (Al-Baqara), 19.

35) El-Bekare (Al-Baqara), 23.

Da bi ostvario bolji efekat kod čitaoca, Zenunović je ponekad veoma slobodan a uz to i dosjetljiv. Njegovo poznavanje jezika i narodnog govora pomoglo mu je da i u ozbiljnom tekstu koristi poetski izraz, čemu će se kasnije više posvetiti, jer je njegov prvi spjev, Mevlud objavljen 1929. godine, a neki prijevodi Kur'ana datirani su sa 1922. i 1923. godine, mada ovo ne isključuje da se i tada bavio poezijom. Na taj njegov slobodni izraz podsjeća nas pasus:

*Bog je učinio vama zemlju,
kao postelju,
I nebesa iznad vaših glava,
Uzdigao,
Kao zgradu
On je onaj koji s neba,
Kišu spušta,
Koji njome čini da kliju, voćke-plodovi
namijenjeni da vas hrane.³⁶⁾*

Glagol dat u arapskom jeziku u perfektu prevodi se na bosanski prema potrebi i daje mu ono vrijeme za koje je uvjeren da će najbolje djelovati na čitaoca. On kao da se sam stavlja u položaj čitaoca i kroz to iznalazi posebnost značenja, naročito kod glagola kāle (qā'la) pa ako treba on će taj glagol u perfektu množine muškog roda prevesti i sa uzviknuše, što najbolje odgovara datoj situaciji. Da bismo ovo potvrdili, paralelno ćemo iznijeti prijevode teksta Kur'ana iste cjeline od Zenunovića, Korkuta i Čauševića.

Zenunović:

„Obavezali one koji vjeruju i koji čine dobra djela da će za staništa imati bašče okružene tekućim vodama. Kad god okuse hrane od tih bašči i njihovih plodova uzviknuće: Evo voća kojim smo se nekada hranili! Ali će mu ono biti samo prilika.“ Arhaičan izraz prilika ali u narodu dobro poznat u sklopu „slika i prilika“. ³⁷⁾

Korkut:

„A one što vjeruju i dobra djela čine obraduj džennetskim baščama kroz koje će rijeke teći. Svaki put kad im se iz njih da kakav plod oni će reći: „Ovo smo i prije jeli“, - a biće im davani samo njima slični.“

36) El-Bekare (Al-Baqara), 22.

37) El-Bekare (Al-Baqara), 25.

Čaušević:

„Obraduj one koji vjeruju i rade dobra (djela) da za njih imaju vrtovi ispod kojih teku rijeke. Koji god plod pojedu iz njih (vrtova) reći će „Ovo smo i prije jeli“, a biće im dana slična jela.“

U tekstu Kur'ana osjećamo ushićenje i oduševljenje, a to isto susrećemo i u prijevodu Zenunovića, dok Korkut i Čauševićev prijevod govori o razočarenju. Uživaoi tih plodova kao da su očekivali nešto bolje, a ne to, jer kažu da su to i prije jeli. Drugi dio rečenice koji bi trebao da dočara oduševljenje, nije to uspio.

Ovaj presjek o hafizu Sejjidu Zenunoviću i njegovoj pisanoj riječi otvara vrata za dalja istraživanja i sakupljanja preostalih dijelova njegovog prijevoda Kur'ana i pisane riječi uopšte, zatim:

- govori da budući prevodioci i bibliografi prijevoda Kur'ana pa i istoričari alhamijado književnosti i filolozi neće moći zaobići ovu ličnost,

- nameće potrebu da se njegovi do sada pronađeni dijelovi prijevoda Kur'ana objave,

- da bi bilo potrebno preispitati ranije prijevode Kur'ana poredeći ih sa ovim prijevodom,

- da je sasvim shvatljivo da se posveti jedan naučni skup ovoj ličnosti i na temelju analize ponuđenih radova izda ozbiljna monografija o hafizu Sejjidu Zenunoviću,

- da je preveo najvjerovatnije cijeli Kur'an jer u potpisanom i pečatom ovjerenom pogovoru rukopisa kojeg držimo da je autograf, Hafiz Sejjid Zenunović obraća se molbom skrušeno i čitaocima i Uzvišenom, (subhanehu).

Da bismo čitaocu predočili način pisanja prijevoda i sam rukopis autora ovog prijevoda Kur'ana, donosimo kao ogledni prilog nekoliko fotosa prijevoda poglavlja En-Neba' (An-Naba') i našu transliteraciju prijevoda tog teksta u latiničnom pismu.

سُورَةُ النَّبَاِ .

وَوَيْهِ سُّورَةٌ مِّنْ أَنبَاءِ مَا كُنتُمْ
عَنِ النَّبَاِ
بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

عَمَّ ۖ يَتَسَاءَلُونَ ۖ وَنَحْنُ نَسَبُهُ ۖ وَنَحْنُ نَسَبُهُ ۖ رَأَيْتُمْ قَوَّيُونَ ۖ
عَنِ النَّبَاِ الْعَظِيمِ ۖ وَهُوَ لِيَقُومَ فِيهِ سُبْحَانَ وَنُوحًا وَسُورَةً مِّنْ أَنبَاءِ مَا كُنتُمْ
عَنِ النَّبَاِ ۖ فَأَقْرَابَهُ بِرَدْمَةٍ تَخْرُجُ بِهِ بَعِيرًا ۖ
أَكَلَتْ سَعْيَ لَهَا ۖ وَنَحْنُ بِهِ وَبُودُوجِهِ نَهْ يَتَوَسَّى نَسْوُ زَنَاهِي ۖ
ثُمَّ كَلَّامًا سَعْيَ لَهَا ۖ يَا وَيْهِيَ زَنَاهِي ۖ أَلَمْ جَعَلْنَا الْأَرْضَ مَهَادًا ۖ
فِيهَا سَمَوَاتٌ مِّنْ سَوَابِغٍ زَاهِي ۖ قَاوُيُونَ سَتَهُ لَوْ ۖ وَالْجِبَالُ
بِئْرًا ۖ أَوْ تَادَا ۖ قَاوُيُونَ سَتَهُ لَوْ ۖ وَحَلَقْنَا كُرْمًا زَوْجًا ۖ
مِّنْ سَمَوَاتٍ سَتَوْرِي ۖ وَجَعَلْنَا نُومًا ۖ مِّنْ سَمَوَاتٍ دَلِي ۖ وَ
شَهْمًا سَتَوْرِي ۖ سُبْحَانَ ۖ وَدُمَارَهُ ۖ وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ ۖ مِّنْ سَمَوَاتٍ
دَلِي ۖ لِيَأْسَأَ ۖ قَاوُيُونَ سَتَهُ لَوْ ۖ وَجَعَلْنَا النَّهَارَ ۖ
مِّنْ سَمَوَاتٍ سَتَوْرِي ۖ دَان ۖ مَعَانِيًا ۖ قَاوُيُونَ سَتَهُ لَوْ ۖ وَ
بُوتُو زَاوِي ۖ وَبَدِينًا نُوْقًا ۖ مِّنْ سَمَوَاتٍ سَتَوْرِي ۖ نَاد
وَشِيمَ غَلَاوَمَا ۖ بَعَا ۖ بِسَهْدٍ قَاوُيُونَ سَتَهُ لَوْ ۖ بَشِيرًا ۖ يَتَو
سَتَوْرِي ۖ وَأَنْزَلْنَا ۖ مِّنْ سَمَوَاتٍ سَتَهُ لَوْ ۖ مِّنْ سَمَوَاتٍ ۖ

يُرْوَاهُ قَا : مَاءٌ : وَوَدَا : كُنْحَا حَا : وَهَلْبَقَا : لِيُخْرِجَ بِهِ : دَا
 بِرْمُو جُوئِي سْتَه نِيَجَه : حَبَّأ : زَبْتُو : وَنَبَانَا : ئِي وَسْتَالُو بِرْمُو
 نِيَجَا تَه : وَجَبَانِي : ئِي بِاَجَه : اَلْفَا فَا : سَا بِوَسَا جَه نِيَم دَر
 وَهِيَم : اَلْاَيَوْمُ الْفَضِيلُ كَانَ مَبْقَانَا : دَا نَ وَتَوِيَه جَه مَوْبَتِي بِيئَانِي
 وَنَا بِرِي سِدِيَه وَدَره جَه نَ : يَوْمَر : يَه ذَنُوغَا دَانَا : يُفْعَلُ فِي الصُّورَةِ
 صَوْرَه پَوَحْوَتِي : فَتَا لُون : ئِي وَيَجَه تَه دَو جِي : اَقْوَا جَا : وَ
 سَقْوِي تُو : وَفَتِي تَا لَسَاء : نَه بُو جَه سَه وَتَوُو رَسِي : فَكَلْتَا
 اَبُو بَا : ئِي مَنُوغَا وَرَانَا پَوَا زَانِي : وَسُوْرَتَا اَلْبِيَان : بِرْدَجَه سَه
 پَوَقَره نُوئِي : فَكَلْتَا لَسْرَا : ئِي پَوَا زَجَه سَه قَا وَبِرْدَه وَجِي جَا :
 اِنَّ جَهْتَم : جِي يَه لِي جَه هَه نَم : كَلْتَا مِرْصَادَا : بِيَجَه سَا سْتَا
 وَلَه نَ وَدَبُو سِي سِيَا : لِلطَّاعِنِي : نَه وَالْاَلْجَمَا : مَا بَا : زَا
 قَلْوَمِي نَشْتَه : لَابِيْتِي فِيرَا : وَيَجَه تَوُو سْتَا نُوئِي : اَحْقَابَا :
 وَيَه قَوُو يَمَا : لَابِيْدُو قَوُو فِيرَا : وَئِي تُو نَه جَه قَوُو سِي سِي :
 بَرْدَا : ئِي يَه لَا : وَالْاَشْرَابَا : ئِي بِي جَا : اَلْاَحْتِمَا : وَسِيَم يَه د
 يَنْوَره لَه وَوَدَه : وَغَسَا قَا : ئِي غَنُو يَا : خَيْرَاء : سِي مَالِه تَوُو
 قَا وَبَلَا جَا : پَوُو قَا قَا : قَوِيَا وَدَغُو وَرَا يَحُو وِسِيَم دِيَه لِي مَا : اَنْهِيَم
 كَلَا نُو لَابِيْرَجُوْن حِيْسَابَا : يَه رُوْغَا نِيَقَاد نِيَسِيَه لَسُو مِيْسَالِي دَا جَه
 نَرَه بَاتِي پُو لُو رَسِي رَا جُوْن : وَكَلْدُو بَا : وَئِي پَوُرَه قَوُو شَه : اَبَا اَلْاَسْرَا :
 نَا شَه زَانَا قَوُو هَه اِيَه نَا : حِيْدَا بَا : نَا رُو بُو جِي حَا لَابِيْم نَه نِيَسِيَم

وَكُلَّ نَسِيئٍ ۞ اِلَىٰ مِثْمُوسُوهُ ۞ اِحْصِيَانَهُ ۞ پره برؤيياي ۞
 كِتَابًا ۞ نَىٰ زَيْسَالَىٰ ۞ فَذُوقُوا ۞ نَه تَوْبِرُو وُودِيْتَه سَه
 وَزِيَاوَيْتَه سَادَا وَيَلَاچَىٰ ۞ فَانْ نَزِيدَكُمُ الْاَعْدَابَا ۞
 مِجَه مَوْسَا مَوْبُو وِه چَاى وَاَشَه يَا تَه ۞ عِلَاب ۞
 اِلَىٰ لَمْتَقِيْنَ ۞ زَلُو دَه قَوِي سَه يُوغَا بُوِيَه ۞ مَضَارَا ۞
 دُو بَرُو تَه سَمُو پره پَرُو لَه نَه مِ سَتَا مِ شَنَا وُرَه چِه نَا ۞
 حَدِيْقًا ۞ وَرَتُو وِي ۞ وَاعْتَابَا ۞ مِ وَيِنُو غَرْدَى ۞
 وَكُوَيْبِ اَتْرَابَا ۞ دِيَه وُودِيْتَه وُقُلُو فُلُج نَه دَارَا مِ
 يَه دَنَا قِيح غُو بَرِنَا قَا وُئِي وُئِي ۞ اَلَيْسَمُحُوْنَ فِيْهَا ۞
 وُئِي تَامُو نَه چِه سَلُو شَا مِ ۞ لَعُوَا ۞ پَر زِيح رَا زَغُو
 وُورَا ۞ وَلَا كِيْدَابَا ۞ مِ لَاتِي ۞ جَزَاءٌ مِّنْ رَبِّكَ ۞
 تَوْبِيَه پَلَاچَا وُد تُو وُغَا رَّبَا ۞ عَطَا ۞ حِسَابَا ۞ وُنَا يَه
 زَادُو وُورَا ۞ رَبِّ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۞ رَبِّ ۞ وَاذْرَنَه بَه سَا
 مَخْرَمَلَه ۞ وَمَا يَشْرَبُهَا ۞ مِ سَوَه غَا شَتُو يَه مَه چُو يَمَا ۞
 الرَّحْمٰنِ ۞ يَه نَسْت مِي لُو سَرْدَان ۞ لَا يَمْلِكُوْنَ مَعَه خِطَابَا ۞
 اِلَىٰ وُن ۞ وُنَه چِه وُورَس تَه دِي مِه چ ۞ يَوْمَ ۞ وُنَا ي دا
 ن ۞ يَقُوْمُ الرُّوْحُ وَالْمَلٰٓئِكَةُ ۞ قَادِحِه رُوْح مِ مَه لَه چِي

پستی پوستاندهشی صفا و رد لا یتکلمون
 فمیتونه چه غو و وریتی الامن اذن له الرخصه و رسم
 و نای قویه مودوز و ولی یوغ میلوسردنی وقال صوابا
 قوی چه غو و وریتی سامو و نو نشویه پرو ذالك
الپوم الحی نای دن یه ست حقی نه یزبیه زیو فحقن
نشاء انکد قوی غود حویچه نه قاپوچه پونم الطی
رکه ما با قوی وودی بوغو سوه موغوچه مو
یا انذرناکم مسمو و س و یومه نولی عذابا قریبا دیه
 بلنرد و لاران قازنه عذابا یوم یظفر المرء دن و قومه
 چه چوویه ق وید یه ما قدمت یداه پوسانو و
 سوویج رو قو و یتسول الکافر قومی و قومه چه نه
 ویه رنی چی و یضاتی یا لیتنی کنت ربا قامود اسمو

زمللا یرتینا
 صفا الرینا الطایم

پره ده و محرم الحرم غودینه ۱۴۴۰ حافظ سید زنونوید

و قورایوه قونار، بلنه

Ovo je sure sišlo u Mekki mukerremi

- Ajeta 40.

*Oni se, nevjernici, zapitkuju,
O velikim vijestima onoga svijeta, mahšera,
Kakav je predmet njihovih prepiraka?
Oni će je ubuduće nepobitno znati,
Ja, oni će je znati,
Nijesmo li mi zemlju postavili kao postelju?
I brda,
Kao stubove?
Mi smo vas stvorili,
Mi smo vam dali u vašemu snu,
Odmaranje,
Mi smo vam dali noć,
Kao odijelo,
Mi smo vam ustanovili dan,
Kao način, uputu za život,
Mi smo ustanovili nad vašim glavama,
Sedam kata nebesa,
Postojanih,
I Mi određujemo da pada,
Iz oblaka,
Voda,
Velika,
Da pomoću iste niče,
Žito,
I ostalo pronicanje,
I bahče,
Sa posađenim drvećem,
Dan u kojem ćemo biti pitani,
Unaprijed je određen,
Jednoga dana,
Sur će puhnuti,
I vi ćete doći,
U skupu,*

Nebo će se otvoriti,
I mnoga vrata pokazati,
Brda će se pokrenuti,
I pokazaće se kao pred očima,
Cijeli džehennem,
Biće sastavljen od busija,
Nevaljalcima,
Zaklonište,
Oni će tu stanovati,
Vjekovima,
Oni tu neće okusiti,
Ni jela,
Ni pića,
Osim jedino vrele vode,
I gnoja,
Njima je takva plaća,
Koja odgovara njihovim djelima,
Jer oni nikad nijesu mislili da će trebati položiti račun,
Oni porekoše naše znakove, ajeta,
Nazivajući ih lažnim, neistinitim,
Ali Mi smo sve prebrojili,
I zapisali,
Eto provodite se, uživajte sada u plaći!
Mi ćemo sada povećati vaše patnje,
Za ljude koji se Boga boje,
Dobrote su pripravljene i staništa uređena,
Vrtovi,
I vinograda,
Djevojke okruglih njedara i jednakih
godina kao i oni,
Oni tamo neće slušati,
Praznih razgovora,
Niti laži,
To je plaća od tvoga Rabba,
Ona je zadovoljna,

*Rabb, vladar nebesa i zemlje,
I svega što je među njima,
Jest milosrdan,
Ali on njima neće obratiti riječ,
Onaj dan
Kada će Ruh i meleći,
Biti postavljeni,
U red,
Nitko neće govoriti,
Osim onaj kojemu dozvoli Bog milosrdni,
I koji će govoriti samo ono što je pravo,
Taj dan jest hak neizbježiv,
Koji god hoće neka pođe putem,
Koji vodi Bogu svemogućemu,
Mi smo vas opomenuli,
Da je blizu dolazak kazne, azaba,
Dan u kome će čovjek vidjeti,
Poslove svojih ruku,
I u kome će nevjernici vikati,
Kamo da smo zemlja, prašina!*

(Bog naš uzvišeni Gospodar istinu je rekao).

Preveo 7 muharrema 1342. godine, Hafiz Sejjid (ez)

Zenunović u Koraju, kotar Bijeljina.

(Okrugli pečat).

HAFIZ

SE'ID

ez-Zenunović.

فَيَا أَيُّهَا الْأَحْوَالُ ، يَا الْوَصِيَّةَ عَلَيْكُمْ مَتَى تَقْرُونَ
 هَذِهِ الْكِتَابَ ، لَا تَنْسَوْنِي مِنَ الدُّعَاءِ لِأَجْلِ
 اللَّهِ تَعَالَى ، أَيُّهَا الْأَيُّمُونَ ، اعْلَمُوا أَنَّ الْحَاجِلِينَ
 مَرْضِي ، وَالْعُلَمَاءَ ، أَطْبِيَاءَهُمْ ، فَاقْصِدُوا مَعَ الْعُلَمَاءِ
 وَأَهْلِي دِيَارِ الْجَهْلَاءِ ، لِأَفَائِدِ غَيْرِ الْجَهْلِ لِأَنَّهَا قَالُوا
 الْجَاهِلُ مِثْلُ الْأَعْمَى ، فَلِهَذَا النَّصِيحَةُ ، فَادْكُرُونِي

بِالدُّعَاءِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ .
 اللَّهُمَّ اصْرِفْ عَنَّا شَرَّ الْأَشْرَارِ . وَكَيْدَ الْفُجَّارِ .
 اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنَ النِّعَةِ تَمَامِهَا . وَمِنَ الْعِصَةِ
 ذَمِّهَا . وَمِنَ الرَّحْمَةِ شَمُولِهَا . وَمِنَ الْعَافِيَةِ حُضُورِهَا .
 وَمِنَ الْعَيْشِ أَرْغَدِهِ . وَمِنَ الْعَمْرِ أَسْعَدِهِ . وَمِنَ
 الْأَحْسَانِ أَمَمَهُ . وَمِنَ الْإِنْعَامِ أَعَمَّهُ . اللَّهُمَّ إِنِّي
 لَمَّا سَأَلْتُكَ بِهَذِهِ الْكِتَابِ فَاقْرَأْتَنِي فِي الْعَافِيَةِ عُدْوَةً
 وَأَصَالَه . وَأَجْعَلْ لِي رَحْمَتَكَ مَهْمَةً وَمَالَهُ .
 بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّحِيمِينَ .

في شهر المبارك
 رمضان

پس و تو
 الزنونتی و بی
 حافظ

وقودنیو ۲۵۴۱ - ۲۵۴۱

U slobodnom prijevodu ovo znači:

„Kada budete čitali, braćo, ovaj prijevod Kur’ana, tako vam Boga, ne-
mojte me zaboraviti u dovi. Upamtite, braćo, da su neznalice bolesnici a zna-
nstvenici njihovi liječnici. Zbog toga se i družite s učenjacima a klonite se
neznalica! Od neznalica nema koristi, a narod kaže: „Neznalica je isto što i
slijep čovjek.“ Eto radi ovoga svijeta sjetite se i mene dovom!

*U ime Boga Milostivog Samilostivog
Bože, molim Ti se, Tvoju blagodat prema meni upotpuni!
Molim Ti se za trajnost Tvoje zaštite,
Za kompletnost prema meni Tvoga rahmeta,
za podarenost dobra zdravlja,
Za udobnost u materijalnom životu,
Za sreću u životu,
za najpotpunije dobročinstvo i
Sveopću blagodat!
Ako ovaj prijevod doprinosi ovome,
Daj neka me služi sreća, danonoćno,
Neka on bude ono s čim ću,
Ostvariti Tvoj rahmet,
O Ti koji si Najmilostiviji!³⁸⁾
(pečat i potpis Zenunovića),*

38) Rukopis PR 2541/1-2 GHB u Sarajevu. (Fotokopija teksta 78. poglavlja Kur’ana s pogovorom hafiza Sejjiada Zenunovića - Ogladni prilog, uz napomenu da je kod upisa teksta Kur’ana ispustio 34. ajet ovog poglavlja (We ka’san dihäqan - i pehari puni...))

HAFIZ SEJJID ZENUNOVIĆ AND HIS TRANSLATION OF THE QUR'AN

Hafiz Sejjid Zenunović (Sayyid Az-Zenunović) was born in 1875 in Koraj near Brčko. His ancestors moved from Spreča (a region between Zvornik and Tuzla) 250-300 years ago. Sejjid is the fourth imam and hatib of the old Atik ('Atiq) mosque in Koraj from his family. Before him: Abdullah, Derviš and Osman ('Abdullāh - Derviš - Uṭmān) were also imams and hatibs. Sejjid Zenunović died in 1932.

Hafiz Sejjid was educated in Koraj. He attended the medresa called Igrišće. He performed the duties of the imam, hatib and muallim, and beside that he wrote poetry and translated from Oriental languages into Bosnian. He also gave public lectures, and during the long winter evenings gave lectures on the history of Taberija in coffee-houses and khans. He was an excellent calligrapher and he wrote levhas. His popularity began with the publishing of the MEVLUD (a poem about the prophet Muhammed) in 1929. Only parts of his written works were published. There is the manuscript of MULTEKA (MULTAQA AL-ABḤUR), a legal work of the hanefite legal school and the translation of the Qur'an which are still not published.

Up till now, thirty three chapters of the Qur'an have been found in various manuscripts, and they are kept in the Gazi Husrev-bey's Library in Sarajevo. One of them is an autograph with the seal and signature of the author. It is believed that he translated the whole Qur'an and that certain chapters are in the possession of the former students of the Čačak medresa in Brčko.

Characteristics of the found manuscripts of the Qur'an translation indicate that maybe the translator did not work on the chapters in the order they appear in the Qur'an. It looks as if he worked on the translation according to a certain choice or that the translation was the result of copying from various notebooks. In this translation, the author looked for the most typical expressions of the language used in those parts in his time. However, being a good poet and expert in Bosnian language there are only a few archaic expressions, although the translation was made seventy years ago. He rarely used two expressions for the same term in Arabic. Even if he had to do that sometimes, that was only when he thought that such an expression was not known or used amongst the people for whom the translation was primarily intended. A short sentence and the clarity of thought are the basic characteristics of this translation.

Besides, the translator often very successfully picturesquely describes a situation, as if it was on a stage. In order to be as comprehensible as possible,

he uses the poetic expression and the Arabic script, but the Bosnian language (the so called alhamiado texts), quotes an aje (symbol, as he calles it or a verse) or part aj an original ajet with a following translation for lach verse or part aj the verse....